

ЛИ ХАРДИНГ ТЪРСЕНИЯ

Превод от английски: Мария Николова, 1978

chitanka.info

Районният инспектор стоеше зад писмената си маса. Той беше висок, навъсен субект, с неподвижно, безизразно лице, със силно опъната кожа. Устните му се движеха с отмереността на механизъм.

— И тъй, какво именно искате вие, мистър Джонстън?

От другата страна на широката маса, стоеше и стискаше нервно ръце бледен дребничък човечец. Видът му беше жалък, в очите му се прокрадваше тревога, движенията му бяха неспокойни.

— Нещо истинско — отвърна той. — Нещо такова, което да не е направено от човека. Да не е синтетично. Само това. И не за да го взема със себе си. Искам само да го видя. Искам да се убедя, че то съществува. Кажете, къде бих могъл да намеря нещо подобно?

Инспекторът беше видимо озадачен. За пръв път се обръщаха към него с такова искане.

— Нещо... *истинско*?

Той произнесе думата така, като че беше нова в неговия речник.

— А какви са мотивите на вашата молба, мистър Джонстън?

Надеждите на малкия човек започнаха да чезнат. Как би могъл да обясни това необяснимо желание, прерасло постепенно в натрапчива идея, а да го обясни така, че стоящият срещу него мрачен индивид да го разбере?

Широкият прозорец зад гърба на Инспектора беше разтворен. Джонстън видя града, разстлал се пред него като щит на грамадна костенурка. Погледна унило високите градски съоръжения от стомана и пластмаса, заградили хоризонта, и потръпна.

— Край мене, навред и навсякъде, виждам свят, създаден от ръцете на човека — започна той нерешително. — Градът, в който ние живеем, въздухът, който дишаме, дрехите, които носим, даже храната, която ядем — всичко е продукция на нашата блестяща техника. Навсякъде виждам белезите на изумителното майсторство на Човека — но къде да намеря сърцето му? И как бих могъл да намеря собственото си сърце, щом в отговор на чувствата си срещам в този безпощаден, в този зловещ свят само мрачни здания и хора, които не познават усмивката? Нали някъде все пак трябва да има, макар и мъничко кътче непопаднало още в ненаситната паст на човешкия прогрес?

Той въздъхна тежко и се отпусна на облегалката на стола.

— Нали не винаги е било така, както е сега? Даже аз го зная. Очевидно родил съм се на границата на две епохи: старият свят вече е угаснал, а новият току-що се е зараждал. Аз още помня дървета, цветя, птиче чуруликане, широки реки, течащи в краката ми. И облаци, и дъждове, и студен вятър. А сега се питам: какво е това птица? Какво е облак? Нима на Земята, преустроена от нас, за тях вече няма място? Нима те са изчезнали завинаги и никога вече няма да се върнат? Нима на пиршеството, устроено на нашата планета, машините са изгълтали всичко и са оставили само затвореното в метал голо ядро и то блуждае безцелно из пространството — без зими и лета, които биха могли да отбелязват неговия бяг?

Вълнението, заруменило за миг бледите бузи на малкия човечец, постепенно премина. С празни очи гледаше той през прозореца зловещата картина пред него.

Инспекторът млъчеше и само гледаше Джонстън с проникателен оценяващ поглед. Острият му като бръснач интелект усвояваше бързо информацията, с която го снабдяваше неговият събеседник и вече подготвяше грижливо обмисления отговор.

— Но вие още не сте ми казали защо чувствувате нужда от нещо истинско.

— Защо?...

Това мистър Джонстън и сам не знаеше.

— То ми е необходимо и толкова! — Във възгласа му прозвуча нотка на отчаяние. — Необходимо ми е нещо такова, което бих могъл да пипна със собствените си ръце и да бъда сигурен, че то е направено не от човек, а от...

— А от кого, мистър Джонстън?

Малкият човечец погледна Инспектора право в очите. Стори му се, че в хладния, безстрастен поглед е уловил лек оттенък на цинизъм.

— От кого? Е, да речем... Не зная от кого! Но само... но само... само то да не е направено от човека. Нима не разбирате? Нещо истинско.

— Но, мистър Джонстън, на вас, разбира се, ви е ясно, че...

И в тази секунда лицето на Инспектора изведнъж се вкамени. Студените очи станаха стъклени, безсмисленият поглед се спря в една точка, която се намираще някъде зад мистър Джонстън. Зад гърба на

Инспектора, изглежда от някакво скрито между лопатките местенце, към тавана бавно се заизвива струйка дим.

— Моля... извинете — запъвайки се, проговори той. — Страхувам се, че... неблагоприятно за здравето... претоварване... е повлияло... — Двете му ръце, слаби, безсилни, лежаха на масата. — Преумора... Извънредно... напрежение. Аз... ви... ако вие... бъдете любезни... да минете... в дванадесета стая... то там вас ще ви обслужат... А аз... аз... аз... моля, да ме извините за... това задържане. Аз...

Той млъкна. Полуотворената му уста застина, В дълбочината на очите светнаха и угаснаха искри. Струйката дим стана за миг поширока, след това изчезна.

Минута-две Джонстън гледа неподвижната фигура. Лицето му изразяваше дълбоко униние и пълна безнадеждност. След това въздъхна, стана и излезе от стаята.

„Какво става в нашия свят? — си мислеше той. — Машините приличат на хората, а хората на машини. И с всеки ден става все по-трудно да ги различиш едни от други.“

Той се спусна с асансьора и побърза да излезе навън. Нямаше никакъв смисъл да ходи в дванадесета стая и да губи време за още едно безплодно интервю с още едно човекоподобно разклонение на градския изчислителен център. Освен това започна да разбира, че понятието за нещо истинско излизаше извън рамките на програмата, която градските общински киберни влагаха в своите машини.

„И не само в машините“ — мислеше той, като наблюдаваше крачещите по улицата хора. Техният неизразителен, безстрастен начин на държане подходеше повече на машина, отколкото на човек от плът и кръв. В пълното неразбиране, с което срещаха винаги разпитванията му за онова, което го вълнуваше, имаше нещо, което плашеше. Ето защо той се обърна за помощ към Районния Инспектор.

Беше силно обезкуражен, след като откри, че неговият учтив събеседник е робот, макар че при съществуващите обстоятелства би могъл да очаква това: та почти всички административни задължения сега бяха възложени на вездесъщите кибернетически обединения. Роботехниката се беше усъвършенствувала дотолкова, че Джонстън не би се учудил никак, ако научеше, че по-малко от половината жители на града, колкото и изкусно да са гримирани, са само роботи.

Тръгна по улицата накъдето му видят очите. Бледата слънчева светлина, която идваше от голото небе, едва се промъкваше между високите градски стени и с мъка достигаше платното на улицата. Джонстън гледаше главозамайващите високи метални съоръжения, поразен от това, как безстрашно се катерят към небето. Някакви неправдоподобни изкуствени масиви, крачеци упорито в безкрайността.

Впрочем, изглежда, градът наистина беше безкраен.

Той използва всички надземни и подземни видове транспорт с надежда да намери онази граница, където чудовищните клисури, наречени улици, биха отстъпили място на по-plosки пространства — такива, на които би могъл да почувствува топлината на слънчевите лъчи.

Беше изминал вероятно десетки километри по всички посоки, но градът си оставаше все същият и през цялото време Джонстън като че ли все се връщаше към началната точка на своето пътешествие.

Така започна неговият кошмар. Страшният призрак на света, затворен в един-единствен град, който се простираше от изток до запад и от полюс до полюс, покривайки старата Земя с непроницаема броня, създадена от човека.

Ами ако това е наследство от боговете?

Той не искаше да вярва. Той не можеше да повярва, че миналото е зачеркнато изцяло. Та макар и нещичко все трябва да е останало. Само да намери това нещичко.

То може би би му придало мъжество да посрещне бледото утре. Наистина ли е обиколил всички улици? Какви други средства за съобщения има? Аеролети? Асансьори?

— Асансьори!

Да, разбира се! Та съществува не само едно измерение. Той е търсил край себе си, но нито веднъж не е търсил нито под, нито над земята.

Обхванат от възбуда, той незабавно се отправи към едно от най-големите правителствени здания.

При приближаването му вратата на асансьора меко се отвори.

— Накъде? — попита безстрастен, неизвестно откъде идващ глас.

— Надолу — отвърна мистър Джонстън.

— До кое ниво?

— До края.

Машината забръмча. Вратата се затвори. Джонстън се понесе в недрата на земята.

Скоростта на асансьора стана невероятна. Джонстън съзнаваше, че десетки километри от града вече са се натрупали над главата му, а между впрочем той не усещаше никакво движение. Асансьорът се плъзгаше леко през ствола на шахтата, където тежестта липсваше съвсем. Вътре в кабината Джонстън се чувствуваше лек като въздух.

Най-после асансьорът спря, вратите се отвориха и той излезе.

И беше разочарован. Пред него се простираше дълъг празен коридор. Фигура в униформа вече го очакваше.

— Името ви, сър? — попита фигурата.

— Джонстън, Хари Джонстън. Аз... аз бих искал да разгледам тези места.

— Отлично. В такъв случай аз ще бъда ваш водач. Надявам се, разглеждането на най-ниското ниво ще ви бъде интересно.

Джонстън не оправда надеждите му. Той вървя дълго след своя безмълвен водач, но разочарованието му наистина не намаляваше. Вместо широките улици и високите здания на повърхността на земята тук имаше тесни коридори и блестящи панели, но все едно, и тук даже пак беше градът. Джонстън лелееше слабата надежда, че може би на самото дъно на света ще му се удаде да намери камък, земя или пясък в техния първичен вид. Но не! Все същите неизменни творения на човешките ръце, на индустриалния гений на човека и нищо повече. А зад стените бучеше енергията на мощни машини, които осигуряваха съществуването на безкрайните километри на града — там горе.

Изгубил твърдостта си, той се обърна към водача:

— Май ще се изкача нагоре.

— Прекрасно, сър.

И изведнъж внезапна мисъл осени Джонстън.

— Кажете, на каква дълбочина се намираме?

— На дълбочина четиридесет и три километра.

Той си повтори тази цифра.

— И това ли е най-ниското ниво?

— Ако ви се иска да разберете има ли там долу под нас град, не, сър — град там няма.

Мистър Джонстън се спря и почука с ток по пода.

— Тогава какво има там?

— Няколко километра изолационно вещество.

— А още по-надолу?

— Адът, сър.

— Адът?

— Остарял термин за означаване вътрешното ядро на планетата.

И това е всичко. Нищо друго няма там.

Мистър Джонстън погледна надолу към пода, опита се да си представи разяреното ядро на планетата. И се усмихна. Едва, едва се усмихна.

Това вече беше нещо — значи на човека тъй и не му бяха стигнали ум или могъщество да се пребори с яростта на сърцевината на света.

Водачът го изпрати до асансьора и почака край вратата, за да я затвори. След като се убеди, че асансьорът с пътника благополучно се вдигна нагоре, той пресече коридора и се вмъкна в тясна ниша, издълбана в стената. Щом се докосна с плещите си до една метална ивица, гръдната му клетка беше пронизана от сноп йони и той беше изключен.

Очите му станаха стъклени и той се втренчи тъпо в безсмисления мрак.

Когато Джонстън излезе на повърхността на земята, първата му мисъл беше да наеме аеролет и да облети цялото въздушно пространство над града — да лети дотогава, докато не намери това, което търси. Може би от такъв наблюдателен пункт ще му се удаде най-после да види къде свършва градът и какво има зад неговите предели. Но какво ще стане, ако градът е безкраен? Ако нещо истинско съществува само в мънички потайни кътчета? Тогава, в такова бързане, той би могъл лесно да го пропусне. Нямаше и най-малка представа какво именно търси и какво би могъл да намери. То можеше да се окаже грамадно като назъбените върхове на планински хребет и крехко като едно-единствено цветенце между високите небостъргачи на градските квартали.

Не, по-добре да тръгне пеш. Да претърси града пешком. Да стигне до границата на огромната територия и да надникне зад нейните предели. Време има колкото щещ, тъй че не е ли все едно дали

месеци и години ще отидат в търсене на онова, към което се стреми? Той иска да намери. И времето вече губи значението си пред това непреодолимо желание.

Започна търсенето на другата сутрин.

Пътешествуваше без никакъв багаж. Не си струваше да се товари с нищо друго освен с дрехите, с които беше облечен. Градът щеше да се погрижи за него. Той е създаден за това.

Джонстън тръгна, когато ранната утринна зоря започна да просветва по почти невидимите каменни стени на зданията, а опустелите улични тротоари все още бяха залени от призрачните неонов огньове. Унилите небостъргачи го наблюдаваха с презрение, докато той вървеше край тях, а след това намръщено гледаха във вечно празното небе.

На китката му имаше компас, с помощта на който можеше, без да се отклонява, да върви право на север. И очите му горяха от жажда за приключения.

По обяд ентусиазмът на Джонстън малко се поохлади. Краката го боляха, а в главата си усещаше някаква странна лекота. Седна на края на тротоара, без да обръща внимание на бясната блъсканица наоколо. Над главата му аеролети се носеха със съскане по своите въздушни трасета. Хората и роботите малко ползуваха тротоарите. Повечето от тях предпочитаха да не ходят пеш по многолюдните някога улици, а да ползуват бързата и чиста подземна железница.

След известно време стана и тръгна отново на път. В походката му вече нямаше бодрост, но той гледаше напред, решил в течение на още няколко дни да търпи мъките на трудното продължително ходене. След това, мислеше си той, краката му ще привикнат към необичайното движение.

До вечерта измина около петнадесет километра. Градът не се променяше. От своята висота навъсените стени на сградите все така безстрастно се взираха в неговата жалка фигурка.

Той пак беше сам из обезлюдените улици. Хората на Земята с техните безцветни, безизразни лица се бяха скрили в своите леговища.

И той самият трябваше да направи това колкото се може по-скоро. Цялото тяло го болеше непоносимо. Сега повече от всичко на света жадуваше покой.

Намери хотел и нае стая.

А на сутринта стана освежен и търпеливо се впусна в път.

Така минаха няколко дни. Пет. По това време той вече беше объркал сметката на километрите, които беше извървял на север, а задушната атмосфера на града-гигант никак не се променяше. Обиколи стотици улици и пресечки, но навсякъде го посрещаха само познатите безцветни стени на безкрайните, несвършващи се домове. И не се виждаше краят на неговия затвор.

Започна да спира минувачите и да пита:

— Извинете, моля, вие някога виждали ли сте нещо истинско?

Празните, тъжно-весели очи го гледаха с удивление. Някои питаха:

— Да сме виждали какво?

И мистър Джонстън възбудено обясняваше:

— Помислих, че вие може би знаете такова място в града, където има нещо истинско. Нещо такова, което да е направено не от човека. Дървета, цветя... Е, е, е — нещо от този род...

Мнозина му отвърщаха само с недоверчив, подозрителен въпрос:

— Какво казахте? Нещо такова, което да е направено не от човека? Глупости, приятелю. Обърнете се по-добре към своя психиатър.

И бързо се отдалечаваха.

Други, леко объркани, даже не си даваха труд да отговорят, а просто клатеха глави и продължаваха пътя си.

„Нищо няма да излезе! — мислеше си той. — Хората са изгубили представа за това, какво значи *истинско* — дали някога ще ми се удаде да намеря това, което търся?“

Затова престана да задава въпроси, но вървеше все на север, безцелно и безнадеждно се движеше по посока на нещо, което и той самият не познаваше.

Вечерта, когато започна да се смрачава, той все още продължаваше своя път. Негодуваше срещу нощта и умората, която тя носеше. Искаше му се да печели време: та той все пак се надяваше, че всяка крачка, макар и малко, го приближава към желаната цел.

Но измореното му тяло беше твърде измъчено. Изведнъж всичко наоколо му се завъртя, превърна се в тъмно петно. И той, за да остане прав, инстинктивно протегна ръце напред.

Напразно. Падна на тротоара, изгубил съзнание. Нощта погълна падналия в своята бездна, а неоновата светлина обгърна тялото му с меко, дружелюбно сияние.

След известно време някакъв аеролет се спусна край него. Вратичката се отвори и двама души излязоха. Те пренесоха Джонстън в своята машина.

От докосванията им съзнанието му, макар и не напълно, се върна. Гледаха го любопитни умни очи.

— Името ви?

Въпросът беше зададен стремително, но вежливо.

— Джонстън — отговори той. — Хари Джонстън.

— В този район ли живеете или се оказахте тук случайно?

Не отговори веднага.

— Да, по-скоро случайно. Собствено казано, аз пътешествувам. Видите ли, аз търся нещо такова, което би било *истинско*.

Този, който го попита, даже и не трепна.

— И надалеч ли сте тръгнали?

— Много надалеч, колкото може по-надалеч. Но това става бавно... Така бавно...

Човекът, наведен над него, се навъси.

— Та вие... вие сте вървели *пешком*?

Джонстън кимна. Съзнанието му се беше върнало съвсем.

— В такъв случай ви съветвам да наемете аеролет. Тук в квартал 10789 има агенция. Можете да отидете там утре сутринта. А сега ще ви отведем в хотел. Надявам се, че там вие ще прекарате нощта с по-голям комфорт отколкото на улицата.

На следващата сутрин послуша съвета на патрулния и нае аеролет. „Защо да не опитам?“ — си мислеше той. А най-важното: шест дни ходене го съсипаха. Когато се издигне в небето, ще може поне да вижда всичко, което става там долу.

Но той се боеше от откритието, което този полет би могъл да донесе. Може би именно за това го беше отлагал така дълго.

Когато аеролетът се издигна нагоре, опасенията му се потвърдиха. Гледаше града, десетките, стотиците каменни здания, пробягващи под него, и стрелата на отчаянието все по-дълбоко се

забиваше в неговото сърце. Градът наистина беше сякаш безкраен. Той беше разпрострял пипалата си на всички страни и с неравните резки очертания на каменните си стени опираше в хоризонта...

Максималната височина на аеролета беше едва няколко хиляди метра и на Джонсън му оставаше само едно — да се движи унило на север, над суровата мантия на града-гигант.

Часовете течаха като капките пот от челото му, и изведнъж — о, чудо! — той забеляза, че покривите на сградите стават по-ниски. Исполинското чудовище намаляваше постепенно височината на своето покривало. Големите квартали отстъпваха място на по-малки. Той продължаваше да гледа надолу и скоро зданията престанаха да се надигат срещу неговата малка летателна машина — сега те се задоволяваха само да дремят мирно върху самата земна повърхност.

Аеролетът се носеше над невероятно смалилия се свят. А централното ядро — тази гигантска преграда за слънчевата светлина, остана назад.

Струваше му се, че е превалил гребена на огромен планински хребет и сега се спуска оглушен по неговия полегат склон. Невероятното струпване на сгради и пътища се смени с почти безлюдни пустинни алеи от стъкло и бетон. Гледайки с възторг надолу, Джонсън включи максималната скорост. За пръв път през цялото това време той забеляза някакво изменение в безкрайния неизменно еднообразен градски пейзаж. Сърцето му заби силно при мисълта какво го чака там напред.

Уви! След час на хоризонта отново се появиха нелепо струпаните тежки здания и скоро пред очите му израсна още един град. Веднага приповдигнатото му настроение се смени с привичното му униние. И той видя в неясната мъгла — а може би това беше само игра на неговото въображение? Видя в далечината призрачните очертания на трети град. А след него четвърти, пети и така до безкрай. Като чудовищни циреи те пробиваха металната черупка, покриваща планетата.

Натисна копчето на щита — максимална скорост!

За секунда аеролетът като че замря, а след това се понесе в небето.

От пет хиляди метра височина Джонсън гледаше света, разпрострял се под него, и яростно проклинаше малкото ненаситно

двуного, което беше направило този свят такъв. Защото сега той виждаше, че наистина е безкраен. Гигантски градове се редяха в непрекъсната верига, съединяваха се помежду си чрез дремещи предградия, проснали се като покривки, напръскани с разноцветни петна. И никъде нито една пролука в тази ужасна каменна броня. Нито езера, нито реки, нито дървета, нито птици. И нито едно облаче по цялото пустинно небе.

Заслиза с аеролета по спирала към върховете на покривите и навлезе в атмосферата на вечно умореното топло лято, където всяка въздушна струя е била изчислена и предсказана предварително. Когато блясъкът на залязващото, незасенчено с нито едно облаче слънце стана нетърпим, светофилтрите автоматически закриха прозорците.

И изведнъж едно място на запад му се стори не като другите. Като рязко петно на хоризонта изпъкна някакъв нов колорит и пробуди нещо забравено в неговата памет.

Аеролетът продължаваше да се снижава, а Джонстън гледаше изумен този странен цвят. В него имаше нещо необикновено.

Какво?

Та това беше зелен цвят. Но не този зелен цвят, с който той беше вече свикнал. Не оня блед, неприятен оттенък, който обезобразяваше града. Не, този беше много по-фин. Като че се състоеше от множество различни, но еднородни багри. Това беше цветът, който можеше да се види... О, да! Това беше цветът на горите и градините, където всяко растение притежаваше собствен, индивидуален оттенък в общата окраска и където...

Увеличи скоростта, обърна рязко аеролета и се понесе на запад. Прелетя над неподвижния океан от стомана. Постепенно, почти неусетно, петното от баснословна, приказна зеленина разцъфтя, нарасна в неговото зрително поле и изведнъж невярващите му очи видяха грандиозно зрелище...

Той видя... внезапно видя Голям Парк.

В началото даже се стъписа пред напора на зеленината, запълваща този свят, след това нетърпеливо натисна копчето за спускане. Миниатюрният апарат заслиза спирално надолу и се отпусна на разкошен зелен килим сред парка.

Джонстън стоеше неподвижно в аеролета си. Ту отваряше, ту затваряше очи и си повтаряше, че това не е сън, че изглежда на този

свят все пак съществува такова място.

Парк. Огромен парк. А той си мислеше, че хората са забравили...

Та нима може човек да забрави такава красота?

Тромаво се измъкна от аеролета и се спря. Усещаше леко главозамайване. Погледна към земята и засия: краката му бяха потънали в мека зелена трева. А около него беше такава неправдоподобно дълбока и прекрасна тишина, че започна да се съмнява в реалността на всичко, което ставаше.

В далечината се издигаха зелени хълмове. На хоризонта се виждаха дървета. Този широк простор пораждаше чувството за вечност, изчезваше самата мисъл за градовете.

Наистина тук нямаше нищо, което да напомня за градовете. Паркът се намираше в такава дълбока гънка, че оттук не се виждаха дори и най-високите небостъргачи. И може би сега Джонстън беше единственият и пълновластен стопанин на този малък уединен свят.

Никога не беше си представял такова щастие.

Рай! А дори и да не беше рай, то, доколкото това е възможно, нещо най-близко до него.

На коя страна от човешката природа дължеше този странен оазис своята изолация от останалия свят? Изглежда Джонстън беше прибрзал малко да осъди рязко своя събрат човека.

Но защо Инспекторът не му каза, че съществува такова място? Недоумението му се разсея бързо, когато си спомни колко нетърпелив беше самият той. Ако беше отишъл в дванадесета стая, където го бяха насочили, биха му съобщили, разбира се, за парка и той би бил избавен от няколкодневното дълго и мъчително ходене. Впрочем не бива да се отрича фактът, че прекараните лишения само увеличават удоволствието. Ако беше стигнал безпрепятствено направо от града в това идилично убежище, той никога не би могъл да се наслаждава на блаженото усещане за сбъднала се мечта, каквото изпитваше сега.

Отдалечи се от аеролета си и тръгна бавно по тревата към настланата с камъни пътека, която се виеше между дърветата. Вървя по нея, докато апаратът му не се скри зад малко хълмче. Последният му контакт с урбанистичния свят изчезна. Беше сам в рая.

От време на време се отклоняваше от пътеката, за да разгледа по-добре разните видове дървета и храсти, които растяха на строго определени разстояния едни от други. На всяко от тях имаше дъсчица с

названието, прикрепена към стеблото или забита в земята. Надписите му бяха непонятни. Повечето от тези названия отдавна бяха изчезнали от съвременния речник. Въпреки това той се усмихваше и кимаше с глава, като че разбираше езика на дъсчиците, и преминаваше към следващото дърво.

Пътекката между дърветата отиваше сякаш в безкрайността. След известно време Джонстън се умори и седна на прекрасната трева, която му се струваше като някакво чудо. Косите лъчи на залязващото слънце хвърляха дълги сенки. От земята излитаха изумителни аромати. Внезапно го обхвана желание да легне на тревата и той се просна, като прикри с една ръка очите си, за да ги защити от слънчевата светлина.

Плаваше във вълните на блаженството без никаква мисъл. Цялото му недоволство се изпари, забрави света, останал там някъде назад. Вдъхна с пълни гърли наситения с аромати въздух и със съжаление го издиша. Съвсем не приличаше на спарения въздух на града.

Обърна се на една страна и започна да гледа в тревата. Разглеждаше сребристите стъбълца, сякаш се опитваше да проникне в някаква непостижима тайна.

Та в тая трева имаше живот. Поразен от търпението им, наблюдаваше с възторг дългата колона мравки, промъкващи се през миниатюрните джунгли.

Във въздуха се разнесе непривичен звук. Издигна очи и видя странно същество, което удряше въздуха с някакви широки перки, а след това, като премина през дрезгавата светлина, изчезна изведнъж в клоните на близкото дърто.

Птица!

Тя издаде още един пронизителен вик и замлъкна.

Джонстън седна. Беше потресен. В този парк живеят птици! И какви ли още други забележителни открития го очакват тук?

Но скоро съвсем ще се стъмни. Времето му е малко.

Стана от тревата и бързо се изкачи до върха на близкия хълм. Долу се виждаше малка падинка, а по-нататък друг връх. Но тази падинка се оказа най-прекрасната от всички, които беше виждал когато и да е. Съдейки по широката водна покривка, това беше езеро, а на тихата повърхност на това езеро стояха няколко странни създания и замислено се любуваха на своите отражения.

Като бързаше по-скоро да се спусне от хълма, той се затича, последните няколко метра измина бегом, като се спъваше и падаше. Но всеки път ставаше и се смееше, усетил радостта на живота.

След това отиде до езерото и изумен загледа чудните създания, удостоили го най-накрая с честта да забележат неговата особа. Гледа ги дълго, а след това, когато звездите се посипаха като лунички по увехналото лице на деня, легна на тревата край самата вода и започна да се любовува на своя парк, преобразил се напълно под вълшебното сияние на звездите.

После заспа. Въздухът беше топъл и ласкав. И през ум не му минаваше да се страхува от нещо. Последната му съзнателна мисъл беше, че откритията едва са започнали.

Събуди се и видя ранно утро — такова утро, каквото никога в живота си не беше виждал. Потопи лицето си в прохладната вода на езерото и се сбогува със замислените лебеди. Пред него се издигаше още един хълм.

Прости се с езерото и се изкачи на върха на следващата височина. Картината, която се откри пред него, надмина всичките му очаквания. Нямаше го господстващия над всичко зелен цвят, към който вече беше започнал да привиква. Местността, която лежеше в низината, го порази с ослепителното многообразие на багрите. До самия хоризонт пред него се разстилаше безкрайно море от цветя с най-ярки и най-нежни оттенъци и дори там, на хоризонта, пак лудо пламтяха цветя.

Толкова буен, толкова могъщ беше този взрив от багри, че усети световъртеж. Като насън се спусна по пътеката. От двете ѝ страни го приветствуваха дълги редове прекрасно планирани лехи. Започна да мисли, че може би наистина спи и сънува. Такава буйна красота няма право на съществуване в този свят. Но не, розите бяха истински, реални — той се докосваше до тях. Ароматът, който излъчваха, можеше да опияни всеки Инспектор и беше способен да разсее всеки сън. А след това достигна великолепните, разкошните орхидеи, невероятно сочни за този умерен климат. И после още цветя и още, и още. Цели километри екзотични цветя. Истинска гора от цветя, която сякаш нямаше край.

„Но кой се грижи за всичко това? — помисли си той. — Кой наглежда цветните лехи, дърветата, поляните?“

Все още си блъскаше главата над тази загадка, когато изведнъж видя пред себе си къщичката на пазача.

Джонстън се спря и заразглежда необикновената постройка на края на малка поляна. Това беше мъничка сграда, направена като че ли от същия материал, от който бяха и стеблата на заобикалящите я дървета. „Да, това е дърво или нещо от този род“ — си помисли той и усети гордост от този внезапно оживял, тлеещ някъде в дълбините на душата му спомен. Изглеждаше невероятно, че всичко това се беше запазило в едно ъгълче на този урбанистичен свят.

Това го поразява страшно. Можеше да си представи цяла армия работи, които сноват нагоре-надолу по безкрайните цветни лехи и се грижат за цъфтящите рози. Но никога не би помислил, че над целия този голям парк бди само мъничкият старец, стоящ самотно в ниската къщичка, построена от дърво, просто от дърво.

Почука нерешително на вратата.

— Влезте — отвърна търпелив уморен глас.

Джонстън отвори вратата.

Само слънчевите лъчи, проникващи през прозорците, незакрити с пердета, осветяваха стаята. Мебелите бяха някакви допотопни и също дървени.

Старецът стоеше навътре, в ъгъла, до прозореца. Кимна на Джонстън и само със знаци му предложи да затвори вратата и да седне.

— Дошли сте да погледате моя парк — каза старецът. Гласът му също можеше да бъде наречен дървен.

Старецът не питаше, той утвърждаваше.

— Да — отвърна Джонстън, — истина е. Аз... аз не можех да си представя, че съществува такова място. Мислех, че... че всичко това отдавна е изчезнало. Че градът е погълнал всичко.

— Не, не всичко е изчезнало — меко възрази старецът и Джонстън помисли, че никога още не е виждал толкова стар човек. Толкова древен, древен старец. Като че ли беше преживял тук цели столетия.

— Нещичко все още е останало. Например паркове — ето такива, като този. Впрочем сега вече рядко идва някой да го види.

— Но защо?

Джонстън не можеше да разбере как така хората стоят в градовете, когато такава красота се е разпростряла буквално пред

прага им. Именно това каза и на стареца.

Пазачът с горест поклати побелялата си глава.

— Вие не разбирате едно: повечето от хората са забравили въобще какво е това красота. А останалите... останалите не желаят да губят време и сили.

Звучеше убедително. И работата не беше само в това, че известен брой хора бяха заменявани постепенно с машини, които и се движеха, и изглеждаха, и действуваха почти като човешки същества, но в това, че истинските хора бяха усвоили начина на действие и поведение на машините. Индивидуалността на тези хора постепенно се поглъщаше от околния свят, скъден, беден, механизирован, и тях сега беше почти невъзможно да отличиш от роботите. Безплодната среда ги беше научила да мислят по свършено еднакви, оскъдни щампи. Ето защо беше станало толкова трудно да отгатнеш кога имаш работа с човек и кога с машина.

— Вие сте първият ми посетител от... от много години — каза старецът. И гласът му беше грохнал като неговото време.

Незабележимата пауза след думата „от“ се изплъзна от Джонстън — в мозъка му се блъскаха множество неотложни въпроси.

— Но не е възможно само вие да се грижите за всичко това?

— Разбира се, не, млади човече. За това съществуват работи — тази дума той произнесе с явно нежелание. — Съществуват машини, които обработват градините и тревните площи. Аз съм твърде стар и мога само да стоя и да чакам.

— Но аз не съм виждал нито един...

— Да, разбира се, не сте видели. Цялата необходима работа те вършат нощем. На тях не им е нужна дневна светлина. И когато идват посетители, те не развалят ландшафта. Напоследък наистина това няма особено значение.

Джонстън благодари мислено на здравия смисъл, който беше подсказал такова решение преди толкова много години. Той потръпна, като си представи машините, разхождащи се из неговия парк. Та сега това беше вече негов парк — негов и на този старец.

— И през цялото това време вие живеете тук в пълна самота?

Старецът сви рамене.

— Ами къде? Аз не се нуждая от градовете. А градовете не се нуждаят от мене. Тук мога да бъда насаме с природата. Хранят ме и ме

обслужват... машини. Боя се, че това зло е неизбежно. Животът ми е пълен и нямам никакви други желания.

Това, което Джонстън чуваше и виждаше, му напомняше все повече и повече рая.

— Би ми се искало да остана тук с вас — развълнувано прошепна той.

Старецът се намръщи, видимо беше разтревожен.

— Не мисля, че това би било възможно. Градът...

— По дяволите градът! Какво го интересувам аз? Не е ли все едно къде ще протича животът на един човек — тук или там?

— Далеч не е все едно. Вие следва да помните, мистър Джонстън, че представлявате част от уравнение. Чудовищно уравнение, което подпомага градските кибири да поддържат плавното течение на световния процес. Вие сте звено от обширната, сложната система на автоматизация, където всяко действие е предвидено и разчетено с оглед на билиони други действия. Вашето преселване ще внесе в изчисленията фактор на случайност и това може би ще навреди на правилното управление на града, а в крайна сметка и на целия свят. Не, боя се, че вие не бива да останете тука. Но вие можете да прелитате често.

— А ако се обърна към тях с официална молба? — настояваше Джонстън. — Те не ще могат да ми откажат, наистина не ще могат! Та в края на краищата това за тях е решително все едно — не е ли така?

Старецът мълча цяла минута. След това отговори:

— Може би ще се съгласят да го разгледат. Но, разбира се, работата няма да мине без разследване.

Двамата се замислиха. Джонстън погледна градината през прозореца, заслуша се в нарушаващото дълбоката тишина пискане и чуруликане на птиците.

— Но как е започнало всичко това? — помисли той на глас.

Старецът издигна очи към него.

— Какво да е започнало, мистър Джонстън?

— Градът. Светът. Всичко. Кога сме започнали да унищожаваме нашата планета?

— Никой не знае това, моето момче. Никой. Може би е започнало, когато боговете са напуснали Земята и са се възнесли към звездите. И затворили вратата, за да не можем да ги последваме. И са

ни изоставили завинаги. Останал ни само един свят. Какво друго сме могли да направим?

— Но как ще свърши всичко това? — попита Джонстън.

— Ще свърши? Но краят вече е настъпил — няма не е така?

Погледнаха се един друг, но ни един от тях не можа да отговори на този въпрос.

— А как мислите, ще се върнат ли те някога обратно? — попита Джонстън.

— Кой?

— Боговете.

— Кой би могъл да знае това? Съдейки по всичко, те са ни забравили.

Забравили са ни. Така както и ние някога ще забравим за тях.

Ето това наистина е предел, край на всичко, когато нещо се изгуби окончателно в неznайните дълбини на паметта.

Той зададе още много въпроси на пазача на парка. Колко надалеч се простира, какво още има там. И когато старецът му разказа за горските зверове, за реките и за рибите, нетърпението погълна всички мисли на Джонстън. Разговорът отново го отчая. Искаше му се по-скоро да излезе на открито.

— Ще взема да тръгна — каза той най-накрая и стана от вехтия стол, който го удържаше по чудо. — До настъпването на нощта трябва да видя още толкова неща.

— Добре. Но все пак елате още веднъж. Не често ми се пада радостта... да общувам.

Те тръгнаха към вратата и старецът я отвори, в стаята отново нахлу великолепието на природата.

Денят вече гаснеше. Трябва да бяха разговаряли няколко часа. Или дните му се струваха ужасно къси? Той изведнъж си спомни, че по-рано те бяха много по-дълги. Но това беше отдавна, много отдавна. Човекът промени това, както промени и всичко останало.

„Освен това тук — помисли той. — Освен цялата тази красота наоколо. У човека все е останал здрав смисъл да я запази.“

До вратата растеше разкошен розов храст. Към слънцето жадно се стремяха червени рози. У него пламна внезапно желание и той протегна ръка да си откъсне един цвят, а след това да го отнесе със себе си, до сърцето си.

— Стойте! — викът на стареца проряза изведнъж тишината.

Джонстън замря — протегнатата му ръка застина над цветните листенца. Той погледна към малкия старец.

— Не докосвайте цветовете!

Внезапно неосъзнато чувство на възмущение обхвана Джонстън. Стига е издавал заповеди! Тук няма място за тях!

Той дръпна предизвикателно едно клонче без бодли и бързо откъсна от храста роза. След това я издигна високо и пред очите на пазача вдъхна демонстративно нежния аромат.

Розата веднага посърна и увехна в ръката му. Мъртвите листенца настръхнаха, превърнаха се в призрак от остатък от някаква паяжиноподобна тъкан. Джонстън погледна своята празна длан. След това издигна очи към пазача. Страдалческият поглед на стареца беше по-страшен от всичко, което той някога беше виждал в живота си.

Треперейки, той коленичи до храста и здраво го сграбчи долу край корените. Лесно изтръгна от земята прелестния зелен храст. И докато той увяхваше, превръщайки се в крехка паяжина, Джонстън забеляза почти невидими крайчета, които се криеха в тъмната почва.

Истината не веднага пробива бронята на неговия съпротивяващ се разсъдък. Но ето че Джонстън разбра: оказа се, че прекрасните розови храсти са само майсторски фалшификат. Като ги отделят от средата, която ги е създала, те незабавно се превръщат във фина, мека ципа, която може да се смачка в ръка.

И щом е тъй, то значи същото може да стане и с дърветата, и с поляните, и с птиците — с цялата градина. А той се оказа толкова глупав и повярва, че такова място наистина е оцеляло! Това е изкусно направен паметник и толкова! Превъзходен макет на най-разнообразни групи дървета и цветя, които никога не биха могли да съществуват и да растат в такива условия.

Бяха го излъгали!

Някъде в дълбочината на гърлото му възникна слаб вик и се изтръгна навън като болезнено стенание:

— Вие сте жалък лъжец! А аз почти бях повярвал... Бъдете проклети! Искях само едно — истината. И вие можехте да ми я дадете. Само вие. А вие предпочетохте да лъжете, да лъжете...

Очите му се разтвориха широко, след това се превърнаха в цепнатина, пламтяща от злоба. Пръстите се свиха в юмрук.

— Ами аз пък какъв съм? Как не разбрах, как не се досетих! Та вие сте робот, робот, ненавистна, проклета машина като всички останали. Истина ли е това? Истина?

Отчаян, старецът се опитваше да поправи злото.

— Аз... аз ви казах да не късате розата — мърмореше той. — Опитвах се да направя така, че да не се досетите... да не откриете...

— Да не откроя истината! — извика Джонстън и удари старото лице с юмрук. Пазачът се заклати, притисна гръб о стената. Джонстън го настигна и непрекъснато го удряше с юмруци, като продължаваше да вика:

— Машина! Ненавистна, омразна машина!

Старецът падна на пода. Джонстън го ритна в главата и продължи да го бие по лицето, докато синтетичните влакна не се показаха през размачканата протоплазма. Тогава той избяга от къщичката, пресече полянката и потъна в дългата цветна алея, бързайки да се отдалечи колкото се може повече.

Започна да кърши храстите, като хлипаше и страстно се надяваше, че поне един цвят ще се окаже истински. Но всички цветове умираха в ръцете му. Всички филизи, които откъртваше от младите дървета, се разсипваха на прах, щом се докоснеше до тях. Проклинаше и водеше двубой с проводниците, които отиваха под земята. Късаше ги и наблюдаваше как като змии се гърчат и извиват в дланта му. Гледаше ръцете си, които в яростното бързане беше изподраскал и изпоразкъсал. Гледаше кръвта, която течеше от раните му.

И избухна в смях.

Отгоре се разнесе слаб тътен, приличен на далечно боботене на гръм. Издигна глава и видя спускащ се аеролет. В него стояха двама души и безпристрастно го разглеждаха. Онези двамата, които още там, в града, го бяха вдигнали от земята.

Градски полицаи. Тези, които го наблюдаваха, вървяха по следите му, позволиха прищявката му да достигне до естествения си край.

А сега долетяха, за да го отведат обратно. Обратно — в ужасната, затягаща се примка на града, този град, който бяха направили хората, надянали на целия свят стоманената усмирителна риза, дебела четиридесет и три километра.

В града, където няма нищо истинско и където роботите така отблизо общуват с хората, а хората така отблизо общуват с роботите, че стана невъзможно да ги различиш едни от други.

— Нима не разбирате? — изстена той. — Та може би аз съм последният останал на Земята жив човек!

Те продължаваха да го гледат внимателно. Аеролетът скоро щеше да кацне.

Джонстън гледаше как се приближават. Стоеше на колене сред цветята, които беше взел за истински и които се оказаха толкова изкуствени, колкото и изоставеният от него свят, отпускна глава и заразглежда ярките петна кръв по ръцете си.

Ето това беше истинско. Неговата собствена кръв. Кръвта, която тече в жилите му. Единственото, което го отличава от машините. Единственият човешки признак, който те така и не бяха съумели да копират.

И тогава реши. Не, той никога няма да се върне в града. По-добре смърт, отколкото непоносимото живуркане в този гнусен затвор.

Изтръгна от земята един храст, сграбчи сгърчените краища на проводниците и започна безпощадно да разкъсва вените на китките си, докато кръвта не бликна в силна, ярка струя.

Аеролетът се наклони и прелетя последните няколко метра. Вратичката се отвори и двамата предпазливо се приближиха към него. Единият държеше в ръката си някакъв дълъг тесен инструмент.

Джонстън не обърна внимание на това. Той издигна своята обляна в кръв ръка, по която продължаваше да тече кръв.

— Виждате ли това? — извика той. — Мога да направя нещо, на което вие сте неспособни, проклети машини! Аз мога да умра. Да умра!

Те не отвърнаха нищо и продължиха да стоят малко надалеч и да го гледат. Той се учуди на търпението им, на липсата на какъвто и да е интерес от тяхна страна и си помисли, че понятието смърт им е въобще недостъпно.

И едва когато кръвта престана да се лее и земята погълна последната капка скъпоценна течност, той разбра защо те бяха толкова търпеливи. Погледна наранената си ръка и искаше да направи така, че кръвта да бликне отново, но от разкъсаната му китка не се изцеди нито една капка. Вените му бяха празни и вече се бяха сплескали.

И все пак той беше още жив. Съзнанието още вибрираше в дълбочината на черепа му. То не се нуждаеше от външна обвивка, която съществуваше само за да заблуждава него самия и неговите събратя — хората. Той беше най-усъвършенствуваният образец на еволюцията — резултат от развитието на кибернетиката. Това беше разум, съществуващ независимо от своето синтетично тяло.

Никакви сълзи не биха стигнали на Джонстън, за да изплаче мъката си. Неговото изморено тяло като че вече се разпадаше на части. Падна ничком на предателската земя, зари лицето си във фалшивата трева и зариде за изчезването на всичко, което е било истинско.

И така и не чу приближаването на полицаите, не усети избухването на тесния йонен лъч, който прониза гръдната му клетка и прекъсна живота му, лишен от смисъл.

Публикувано във вестник „Орбита“, броеве 17,18,19,20/1978 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.